

ንዝኸሪ ሓርበኛ የውሃንስ ጸጋይ ካሕሱ (1924 - 2010)

(አብ ስነ-ስርዓት ቀብሮም፡ መካነ መቃብር ሓዝሓዝ፡ አስመራ፡ ሰንበት 28 ሕዳር 2010፡ ብኣቶ ዘምሕረት የውሃንስ ዝተነበ።)

ሎሚ ሓደ ሓርበኛ አቦ ከነፋኑ ከሎና፡ ብዛዕባ ህይወቱ ከነስተንትን ግቡእ'ዩ።

ኣቶ የውሃንስ ጸጋይ ካሕሱ ካብ ንእስነቱ ጀሚሩ ፈታው ህዝቡን ሃገሩን፡ ደላይ ናጽነት ኤርትራን ኢዩ ነይሩ። ዕላማ ናጽነት ናይ ውሑዳት ሕልሚ፡ ብውሑዳት ዘይኮኑ ኤርትራውያን ከይተረፈ ኸአ ከም ዘይጭቡጥን ዘየዋጽእን ዘይቅኑዕን ዕላማ ኣብ ዝረአየሉ ዝነበረ መድረኽ 1940ታት፡ ኣብ ንኡስ ዕድሚኡ ንቐዳሞት መራሕቲ ሃገራዊ ቃልስና፡ ብፍላይ ከኣ ንኣቶ ወልደአብ ወልደማርያም ብምስዓብ እጃሙ ኣበርኪቱ። ድሕሪኡ ኣብ ዝሰዓበ ናይ ውዲትን መግዛእትን ናይ ሕልኽልኽ ዓመታት ድማ፡ ካብ ዕላማ ናጽነት ኤርትራ ከየልገሰ፡ ጸኒዑ ሃገራዊ ቃልሱ ብዝተፈላለየ መልክዓት ቀጸሉ። ስለዝህ ሎሚ ኣቶ የውሃንስ ብሞት ክፍለየና ከሎ ክንሓዝን ንቡር'ዩ እንተኹነ፡ ነዚ ናይ ቃልስን ሓቦን መኸተን ተስፋን ህይወቱ ብምዝካር፣ ህይወትካ ዕላማ ዝነበር፡ ቁምነገር ዝሰራሕካሉ፡ ንዕላማኻ ክቡር ዋጋ ዝኸፈልካሉን ስለዝነበረ፡ ንብላሽ ኣይሓለፈን፡ ኣብነት ኢኻ ብምባል ክንጽንብሎ ኣድላዩ ይኸውን።

የውሃንስ ጸጋይ (የማናይ) ምስ ኣቶ ወልደአብ ወልደማርያም፡ 1947

ኣቶ የውሃንስ ጸጋይ፡ ካብ ኣቦኡ ባሻይ ጸጋይ ካሕሱን፡ ኣዲኡ ወይዘሮ ቀደስ ገብሩን ብ3 ታሕሳስ 1924 ኣብ ሸኩቲ ተወልደ። ነቲ ኣብ እዋን መግዛእቲ ጣልያን ዝፍቀድ ዝነበረ ውሱን ዕድል ትምህርቲ ከኣ ኣብ ስኮላ ቪቶርዮ ኣስመራ ተኸታተለ። ኣብ ንኡስ ዕድሚኡ ኣብ እዋን ጣልያን ከም ጸሓፋይ ስራሕ ጀመረ። ከም ብዙሓት ናይቲ እዋን ኤርትራውያን መንእሰያት ልዑል ድሌት ትምህርቲ ስለዝነበሮ ከኣ፡ ብጻዕቶ ትምህርቱ ብምቕጻል ደረጃ ትምህርቱ ክብ ከብልን ቋንቋታት ጣልያንን እንግሊዝን ክመልኸን ከኣለ። ኣብ 40ታት ኣብ ናይ ምምሕዳር እንግሊዝ ኣገልግሎት ሓበሬታ (British Information Service) ኣብ ዝሰርሓሉ

ዝነበረ እዋን፡ ምስ ኣቦይ ወልደኣብ ወልደማርያም ንመላእ ህይወቶም ዝቐጸለ ዕርክነትን ናይ ቃልሲ ብጻይነትን መስረቱ። ኣብ ትሕቲኦም ኩይኑ ድማ ኣብ ሃገራዊ ቃልሲ ክሳተፍን ከበርክትን ጀመረ።

ዮውሃንስ ጸጋይ (2ይ ካብ የማን) ምስ ኣቶ ወልደኣብን ደግዖት ሓሰንን፡ 1949።

ሃገራዊ ቃልሲ ኣርባዓታት ብውዲት ፈደረሽን ናብ ኣድሽ መድረኽ ምስ ኣተወ፡ ሓርበኛ ዮውሃንስ ኣብ'ቲ ዝቐጸለ ቃልሲ ተሳትፎኡ ኣየቋረጸን። ኣቶ ወልደኣብ ድሕሪ ሸውዓተ ፈተነታት ቅትለት ካብ ሃገርም ክስደዱ ምስ ተገደዱ፡ ምስኦም ብደብዳቦ ብቐጸሊ ብምርኻብ፡ ሓበሬታታት ይለዋወጥ ከም ዝነበረ ዘረጋግጽ ኣገዳሲ ሰነዳት ኣብ ማእከል ምርምርን ስነ-ምግባርን ተግባራዊ ኣሎ። ብተወሳኺ፡ ብላታ ዑመር ቐዳ ንመሰል ህዝቢ ኤርትራ ንምጥባቕ ብ1957 ናብ ካይሮን ቤት-ጽሕፈት ሕቡራት ሃገራት ኣብ ኒውዮርክን ምስ ከዱ፡ ምስኦም ዝጸሓፉዎ ዝነበረ መልእኽትታት ናይ ዝነበሮ ሃገራዊ ተራ መረጋገጺዮ። ብዓቢኡ ከኣ፡ ብመግዛእቲ ኢትዮጵያን ተሓባበርቱን ከም ክእለ ዘለዎ ዕንቅፋት ስለ እተራእዮን፡ ምስቲ ኣብ 1956 ብኣቶ ወልደኣብ ንሓጺር እዋን ካብ ካይሮ ዝፍኖ ዝነበረ መደባት ረድዮ ዝነበሮ ምትእስሳር ስለ እተጠርጠረን፡ ንምቕታል ሓርበኛ ዮውሃንስ ስጉምቲ ተወስደ። ኣብ 1956 ሓደ ምሽት ሰዓት 10 ኣቢሊ፡ ናብ ገዝኡ ጣባ እናኸደ እንከሎ፡ ዕሱባት መግዛእቲ ኢትዮጵያ ናብ ማርቻፔደ ብምድያብ ብመኪና ረግጽዎ። ድሕሪ ናይ ሰለስተ ወርሒ ሕክምና ካብ ሞት እንተድሓነኳ፡ ካብ'ቲ ዝወረደ ስንክልና ዘሰዓበሉ ስቓይ ኣይጻረፈን።

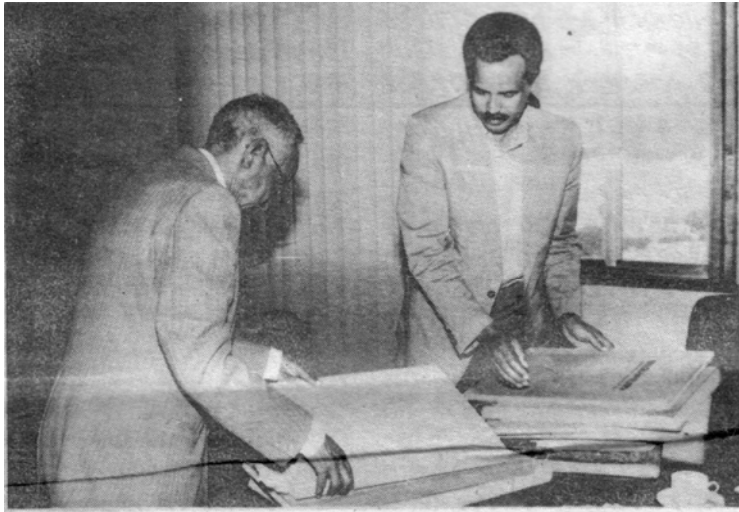
ኣብ ትሕቲ ከምዚ ዝኣመሰለ ናይ ግፍዕን ጸቕጥን ኩነታት፡ ሓርበኛ ዮውሃንስ ናይ ስራሕ ምርካብ ዕድሉ ጸቢቡ። ብዙሕ ዓመታት ካብ ስራሕ ተኣገዱ፡ ስድራቤቱ ምእላይ ኣብ ዝጸገመሉ ኩነታት ወዲቐ ነበረ። ይኹን-ምበር ብመግዛእቲ ኢትዮጵያ ብዝወረደ ግፍዕን ጸቕጥን ዕላማኡ ኣይቀየረን።

ኣብ 1988 “እዚ ናደው” ፈረሱ ኣፍጻሚ ሓራ ምስ ኮነት፡ ደርግ መለሳ ስዕረቱ ኣብ ልዕሊ ሃገራውያን ኤርትራውያን ዝወስዶ ዝነበረ ግፍዕታት ኣኸረሮ። በዚ ኸኣ፡ ኣቶ ዮውሃንስ ጸጋይ ዝርከቦም ሓያሎ ሃገራውያን ኤርትራውያን ኣብ ኣስመራ ተኣስሩ። ብሰንኪዚ ማእሰርቲዚ ከኣ፡ ኣቶ ዮውሃንስ ወቕዒ (stroke) ኣጓነሮ።

ሓርበኛ የውሃንስ (2ይ ካብ ጸጋም) ምስ ሓርበኛ ሸኽ ዓብደልቻድር ከቢረ (የግን) ሓደት መዓልቲ ቀድሚ መስዋእቶም፡ 1949።

ኢያ የውሃንስ ዕድለኛዎቹ። ናጽነት ርእዩ፡ ምስ ኣቶ ወልደኣብ ተራኺቡ፡ ዕርክነቱ ምስኦም ክሳብ ግዜ ዕረፍቶም ቀጸሉዎ። ከም ትምኒቲ፡ ነቲ ንልዕሊ 40 ዓመታት ብልዑል ጥንቃቄ ዝዓቀቦ ምሉእ ቅዳሕ ጋዜጣታት 1940ታትን 1950ታትን ንፕረሲደንት ኢሳይያስ ኣረኪቡ። ተወሳኺ ኣገዳሲ ሰነዳት ንማእከል ሰነዳ ኣወፍዩ። ድሕሪ ናጽነት፡ ብምሉእ ፍቓዱን ድልውነቱን፡ ሓያል ናይ ምዝካር ዓቕሙ ብምጥቃም፡ ቀንዲ ወሃብ ሓበሬታ ውሽጣዊ ፖለቲካዊ ኩነታት ኣርብዓታትን ሓሙሳታትን ብምጻን ሓያለ ቃለመጠይቓት ገይሩ። እዚ ኣብ ማእከል ሰነዳ ተዓቂቡ ዘሎ ቃለመጠይቓት ከኣ ኣገዳሲ ምንጫ ሓበሬታን ቅርስን ኢዩ።

እቲ ዘተረከበ ሰነዳት

ኣቶ የውሃንስ ጸጋይ ምስ ወይዘሮ መብራት ጆርጅ ብዘመስረቶ ሓዳር፡ 10 ደቁ ኣዕብዩን ኣምሂሩን። ድሕሪ ሞት በዓልቲቤቱ ወይዘሮ መብራት ጆርጅ ብ1999 ከኣ፡ ብደቁ እናተኣልዮን እናተሓብሓበን ድሕሪ ምጽንሑ፡ ነዊሕ ሕግም ኣሕሊፉ ብዓርቢ 26 ሕዳር 2010 ኣጋ ምሽት ኣብ መበል 86 ዓመቱ ዓሪፉ።

ህይወት ሓርበኛ የውሃንስ ጸጋይ፡ ከም ህይወት ኣሸሓት ኤርትራውያን ሓርበኛታት፡ ክጽንበል ዝግብኦ ህይወትዮ። ህይወቱ ካብ ነብሱን ደቁን ቤተሰቡን ንላዕሊ ዝኸይድ ትርጉምን ቁምነገርን ስለዝነበራ።

ታሪኽ ሓርበኛታትና ወትሩ ይዘከር!
ዓወት ንኣፋሽ!